

Til kommunene: Eidsvoll, Hurdal, Nannestad, Nes og Ullensaker

Dato: 8.10.18

Administrativt innspillsnotat til Regionalt miljøprogram for Oslo og Viken 2019 – 2022. Høringsdokument 2018.

Innspill gitt av daglig leder for Vannområdet Hurdalvassdraget/Vorma (Huvo), der målet er å bidra med faglige vurderinger og forslag for å styrke virkemiddelbruken, slik at miljømålene i vannforskriften oppnås. Det oppfordres til at innspillene nedenfor inngår i helhetsvurderingen når kommunene skal avgi egne høringsinnspill til Fylkesmannen. Det presiseres at dette har status som forslag/innspill til kommunene, og ikke skal sendes videre direkte som selvstendige høringsinnspill fra Vannområdet Hurdalvassdraget/Vorma.

Innledende kommentarer:

- Det gjøres særskilt oppmerksom på at medlemmer i faggruppe landbruk representerer kommunen som myndighet, dvs. både skal ivareta landbruks- og miljøinteressene og at høringsvarene til Regionalt miljøprogram (RMP) bør reflektere det.
- Det oppfordres om å bruke tid på å tenke grundig gjennom hva som faktisk har virket og hva som har manglet for å få tiltakene iverksatt, helt fra vi startet arbeidet i 2012 og til nå.
- RMP ansees som det viktigste virkemidlet. Kommunene er, som sektormyndigheter, gitt ansvaret for at vannforskriftens miljømål oppnås innen eget myndighetsområde, og i tide. Kommunenes innspill til RMP må utformes deretter.

Side 3: Det anbefales at kommunene gir sin klare tilslutning til «målretting» pkt. 3, om at «*der gulrot ikke er nok og anbefalinger ikke fulgt – kan miljøkrav være en løsning*».

Begrunnelse: Det må finnes tilstrekkelige virkemidler slik at ikke enkeltpersoner/gårdbrukere kan «blokkere» for miljømåloppnåelsen i vassdrag der andre bidrar etter beste evne for felles mål. Dette betraktes som meget viktig for å kunne nå miljømålene i tide. Rene, friske vassdrag er et fellesgode, som enkeltpersoner ikke skal kunne hindre.

Side 3: Det savnes et punkt på «målretting» om: *Lokale tiltak som er nødvendige for å oppnå nasjonale målsettinger skal prioriteres.*

Begrunnelse: Vannforskriften er knyttet både til internasjonale forpliktelser og nasjonale mål, gjennom de vedtatte regionale vannforvaltningsplanene. Tiltakene må nødvendigvis foretas lokalt, og bør derfor prioriteres framfor kun lokale målsettinger.

For øvrig oppfattes at prinsippene som beskrives på side 3 i høringsnotatet vil være hensiktsmessige for det videre arbeidet med landbrukstiltak for å bedre og beskytte vannkvalitetene.

Side 4: Område: Biologisk mangfold.

- «Hovedutfordringer»: Forslag til tilleggspunkt: *Unngå biologisk kvalitetstap i og langs vassdragene.*
- Hovedmål: Forslag til tilleggspunkt: *Bevare/gjenskape naturlige kantsoner som viktig landskapselement langs vassdrag.*

Postadresse	Telefon	E-post
Vannområdet Hurdalvassdraget/Vorma	66 10 50 67/66 10 50 00	postmottak@nannestad.kommune.no
c/o Nannestad kommune	Telefaks	Internett
Teiealleen 31	66 10 50 10	www.huvo.no
2030 Nannestad		

Begrunnelse: Etablering av «naturlige» kantsoner er et eksempel på tiltak med en lang rekke miljøgevinst, som bl.a. redusert lekkasje av næringsstoffer og partikler ut til vassdragene, tilførsel av alloktont materiale og livgivende skjul til dyrelivet i vassdragene, skygge/ temperaturstabilitet, tilbakeholde/bremse vann ved styrtnedbør (klimatilpasning), stabilisere kantsoner, redusere erosjon, ta opp sprøytemiddelrester osv., i tillegg til å kunne være et vakkert landskapselement og livsmiljø for planter, insekter og andre dyr på land samt fungere som «viltkorridor» mm. I bekker som mangler tilført/alloktont materiale vil mengden av insekter og fisk være dramatisk redusert (alloktont materiale i form av løvblader, insekter som faller ned osv., vil kunne utgjøre så mye som 70 - 90 % av energitransporten, jf. NINA fagrapp. 011, 1995). Partikkeltilførsler vil i seg selv også kunne fylle opp bekkens hulrom/habitater og skape en «ørken» i vassdraget. Blir solinnstrålingen i bekker så stor at vanntemperaturen overstiger ca. 25 grader, dør fisken. Det er grunn til å påpeke at f.eks. innen miljøsertifiseringer i skogbruket (PEFC og FSC), er det nedfelt viktige kravutformingene for vannbeskyttelse. Tilsvarende bør også gjelde innen jordbruket (men slike tiltak må kunne følges opp med skjøtsel i jordbrukslandskapet.)

Område: Avrenning til vassdrag og kyst.

- Hovedutfordringer: Forslag til tilleggspunkt: *Unngå biologisk forringelse av vassdragene.*
Begrunnelse, se over. Store mengder finpartikler tilført bekker og elver, endrer bunnsstratet dramatisk i negativ retning, med tilsvarende tap av biologisk mangfold, både antall arter og individantall.

Side 7. Områder under marin grense er prioritert ift. forurensing. En slik inndeling kan forsvares ut fra vassdragenes beregnede belastninger og målte tilstander også i Huvo, og oppfattes som hensiktsmessig. Denne måten og prioritere på bør støttes. Det legges til grunn at miljøtilstanden «moderat» eller dårligere skal prioriteres, evt. også områder som har blitt bedre pga. omfattende gjennomførte tiltak som ikke må stoppe opp, selv om det ikke eksplisitt står beskrevet. Det bør tydeliggjøres.

Side 9. Det bør påpekes at tittel henviser til VO Øyeren, mens kartet gjelder hele Viken. Bør rettes.

Side 13. Kommunene bes særskilt om å vurdere hvorvidt «Miljøavtale» er detaljert og innholdsmessig utformet slik at det kan benyttes som et reelt virkemiddel der andre tiltak ikke er tilstrekkelig til å nå vannforskriftens miljømål.

- Det oppfordres om å legge inn «re-etablering» som et tilleggspunkt til b; slik at 4. underpunkt blir:
Re-etablering og skjøtsel av kantsoner, mellom jordet og vassdrag for å begrense erosjon, redusere avrenning og avdrift av plantevernmidler.

(Skjøtsel av en naturlig kantsoner som allerede er etablert/finnes, vil i seg selv ikke bidra til et bedre vannmiljø, men vil ha stor effekt dersom den etableres, utvides eller bevarer sin funksjon).

Det er veldig bra – og bør særskilt støttes – at man har tatt inn følgende punkt b. særskilt:
«Landbrukstiltak foreslått etter vannforskriften (Tiltaksanalysene for vannområder i Vann-nett).»

Side 14: Kriterier: Det bør presiseres hvorvidt alle de fem kulepunktene må være oppfylt, eller kun ett av dem, evt. om oppfylting av flest kulepunkter innebærer høyest prioritering eller om det er satt i avtakende prioriteringsrekkefølge.

Side 14: Kriterier: Ordet «vassdragene» bør legges inn, slik at første kulepunkt blir:

- *Områder med jordbruksproduksjon der arealavrenningen fra jordbruk har stor påvirkning på vassdragene.»*

Begrunnelse:

Selv om de fleste oppfatter dette som implisitt, bør det tydeliggjøres, også for å unngå at krav settes på områder der det er unødvendig. Det kan også være arealavrenning der partiklene samles i drag kun

Postadresse	Telefon	E-post
Vannområdet Hurdalvassdraget/Vorma	66 10 50 67/66 10 50 00	postmottak@nannestad.kommune.no
c/o Nannestad kommune	Telefaks	Internett
Teiealleen 31	66 10 50 10	www.huvo.no
2030 Nannestad		

inne på jordet og øker grunnvannstanden, uten at det drenerer videre til vassdrag direkte eller via kummer. I slike tilfeller er det ikke noe problem for vassdragene, kun agronomien.

Side 14 «Kriterier»: Ordet «moderat» bør legges inn, slik at andre kulepunkt blir:

- *Områder med moderat, dårlig eller svært dårlig vannkvalitet.*

Begrunnelse:

Vassdragene som er klassifisert til å være i moderat tilstand etter vannforskriftens metodikk, tilfredsstillende ikke nasjonale mål, og må derfor tas inn i prioriteringen. De er overbelastet. Dette er viktig for å kunne nå miljømålene i tide.

Side 14 «Miljøkrav»:

Til pkt. 1. Kommunene bør vurdere særskilt om det også bør spesifiseres krav om vegetasjonssoner rundt nedløpskummer, i tillegg til erosjonssikringen, og at sonene skal ha en utforming og et areal som sammen med utformingen og plasseringen av kummene gir tilstrekkelig effekt til å motvirke partikkelavrenning.

Til pkt. 4. Begrepet «vannforekomst» oppfattes som misvisende begrep i denne setningen, all den tid det er gitt en meget presis definisjon i vannforskriften. Et annet begrep bør brukes, avhengig av hvor omfattende det tenkes. Begrepet «vannforekomst» her bør derfor erstattes med f.eks. «på alle arealer», «langs alle vassdrag», «våte arealer» el.l. I tillegg mangler det som økologisk sett er best, nemlig naturlige kantsoner. Det bør også inn, slik at setningen f.eks. blir: «4. Det skal være buffersoner (naturlige, stubb eller gras) langs alle vassdrag og der vann samles og eroderer.»

Til pkt. 4. Funksjonskrav mangler. Det vil ha vesentlig ulik effekt på vannkvaliteten om buffersonen er 1 eller 15 meter. «Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket» setter i utgangspunktet krav om minst 2 meter vegetasjonssone, målt fra normalvannstand. Pkt. 4 i et miljøkrav må nødvendigvis ha et høyere funksjonskrav, dvs. omfang/bredde. Kantsonebredden bør helst måles ift. flomsituasjoner, da er problemet størst og ikke under normalvannstand. Men inntil det foreligger bedre faglige råd om effekter og konsekvenser av dette, bør nok dagens målemetode legges til grunn i denne RMP-rulleringen. Det kan legges til grunn av kravpunkt 24 «Vannbeskyttelse» i PEFC-standarden i skogbruket benytter en kantsonebredden på 10 – 15 meter, men justerer for skogtype og lokale forhold og opererer med bredder på opp til 30 meter. De skiller også på mindre vassdrag (under 2 meter brede) og større vassdrag ift. funksjonskravene. Videre har de krav om at alt oversvømmingsareal skal inngå i kantsonen. Disse kravene bygger på vitenskapelige forskningsresultater/publikasjoner, som så er tilpasset næringen. Inntil det foreligger et tilsvarende mer presist kunnskapsgrunnlag for å optimalisere kantsonebredden innen jordbruket, foreslås følgende tillegg: *Buffersonene skal være brede nok, og anlagt på en slik måte at de beskytter vassdragene mot næringsstoff- og partikkelavrenning fra jordbruket. På de mest virkningsfulle/erosjonsutsatte arealene skal buffersonen være minst 10 meter bred, og ellers skal sonen være minst 6 meter, og ligge inntil vegetasjonssonen*, alternativt nedløpskum der det finnes. Alt oversvømmingsareal skal inngå i buffersonen.*

* jf. Forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket samt RMP-forslagets § 32.

Begrunnelse:

Der det blir nødvendig med slike krav, er det fordi andre ordinære tiltak ikke har vist seg tilstrekkelig, slik at vesentlig tilleggstiltak må tas i bruk. Dette vil følgelig kun gjelde en meget begrenset del av jordbrukets samlede arealer.

Side 14 «miljøkrav»:

Til pkt. 5. For å målrette ytterligere, foreslås følgende tillegg: *For vassdrag som bare er noe overbelastet (vannforekomster i moderat økologisk tilstand), skal kravet gjelde for minst 75 % av den*

Postadresse	Telefon	E-post
Vannområdet Hurdalvassdraget/Vorma	66 10 50 67/66 10 50 00	postmottak@nannestad.kommune.no
c/o Nannestad kommune	Telefaks	Internett
Teiealleen 31	66 10 50 10	www.huvo.no
2030 Nannestad		

enkelte bondes areal, men likevel slik at ingen områder nærmere vassdrag enn 50 m jordarbeides om høsten.

Side 14-15 «virkeområde»: Det bør kunne settes miljøkrav for alle, ikke bare innenfor de vannområdene/delområdene som eksplisitt er nevnt. Forpliktelsene til å nå miljømålene gjelder alle, og må gjenspeiles i RMP. Muligheten til å sette krav oppfattes som viktig for å kunne oppnå miljømålene i tide der vassdragene har eutrofieringsproblemer og er overbelastet (dvs. moderat, dårlig eller svært dårlig tilstand), og en vesentlig andel av de menneskeskapte tilførslene kommer fra landbrukskilder. Men for å spisse målrettingen når omfanget øker, kan det vurderes en setning om at kommunene har anledning til å fravike kravet for områder der det anses for å være unødvendig å innføre krav for å oppnå miljømålene, (f.eks. arealer som ligger langt fra vassdrag, arealer med spesielt gunstige drenerings/grunnforhold osv.). Det bør også vurderes om kommunene kan gis anledning til å tidsutsette kravene, der tilstanden er «moderat» (dvs. moderat overbelastet) og det er overveiende sannsynlig at miljømålene vil nås med andre tiltak. Da har man etablert et langt bedre og bredere virkemiddelapparat, som suksessivt kan tas i bruk dersom frivillige tiltak ikke er tilstrekkelig i perioden fram til 2022. Det vil da også være etablert et «ris bak speilet» som muligens kan framskynde omfanget av frivillige tiltak.

Annet: I bl.a. Huvo er det flere eksempler på at tråkkskader/marksflitasje lokalt fra beitedyr innebærer vesentlig påvirkning på vannkvaliteten og det fysiske miljøet nedstrøms pga. økt erosjon/partikkeltilførsler. Spesielt i eller oppstrøms sårbare områder kan det ha stor effekt. Kommunene bes om å vurdere hvorvidt forebyggende tiltak i forhold til dette bør tas inn i RMP.

Side 16-25: Innspillene nevnt ovenfor, bør vurderes tatt inn direkte i de respektive paragrafer der det er relevant. Særlig savnes muligheten for reetablering og skjøtsel av naturlig vegetasjonskledde kantsoner. For øvrig synes § 25-34 å være fornuftige virkemidler for å beskytte og forbedre vannmiljøet.

Det er viktig at kommunene benytter anledningen til å tilpasse det regionale miljøprogrammet til de utfordringene man har avdekket gjennom arbeidet med vannforskriften så langt, slik at dette blir et så godt egnet virkemiddel som mulig. Vi minner om at det er kommunene som er ansvarlig sektormyndighet for de lokale tiltakene som trengs for å nå vannforskriftens miljømål, og derfor har et viktig ansvar for å medvirke til at rammebetingelser og virkemidler er tilstrekkelige. Eventuelle mangler på virkemidler i jordbruket må synliggjøres, og det som er mulig å få inn i RMP må tas inn der. Å forklare manglende tiltaksgjennomføring som mangel på virkemidler er lite effektivt. Tilgjengelige virkemidler på tilpasses og konkrete mangler påpekes, synliggjøres og eventuelt løftes videre.

Med hilsen
Helge B. Pedersen
Daglig leder Vannområdet Hurdalvassdraget/Vorma

Kopi:
Styreleder i Vannområdet Hurdalvassdraget/Vorma, ordfører i Hurdal, Runar Bålsrud.
Deltager i faggruppe landbruk i Vannområdet Hurdalvassdraget/Vorma for øvrig.

Postadresse	Telefon	E-post
Vannområdet Hurdalvassdraget/Vorma	66 10 50 67/66 10 50 00	postmottak@nannestad.kommune.no
c/o Nannestad kommune	Telefaks	Internett
Teiealleen 31	66 10 50 10	www.huvo.no
2030 Nannestad		